

Barnas stemme - behandlerens ansvar

Anne Lindboe

Barn i Norge lever i et velstandssamfunn, men ikke alt er bare velstand. Mange barn er avhengige av det offentlige hjelpeapparatet for å ha det bra. Det kan skyldes fysisk eller psykisk sykdom, omsorgssvikt, eller en vanskelig skolesituasjon. For noen av disse barna er møtene med barneavdelinger ved sykehus, poliklinikker for barn og ungdom, pedagogisk-psykologisk tjenester eller barnevernet en belastning. Ikke fordi institusjonen ikke gjør jobben sin, men fordi barnet kan få vansker med å forstå og selv bli forstått. Eller som et barn selv uttrykte det i Barneombudets ekspertgruppe for barn på sykehus: «Sykehusene forlenger alle ordene. De drar dem liksom ut».¹ Innenfor en ramme av tidspress og en diagnostisk kultur er det lett å glemme barnet som deltaker, informant og mottaker.

Barneombudet får stadig henvendelser fra barn som opplever at de ikke blir hørt. Deres stemme og meninger bryter ikke igjennom alt det andre som er vanskelig rundt dem. Mange opplever at profesjonelle voksne snakker om dem, om sykdommen, om problemene eller diagnosen deres, men de snakker ikke *med* dem. Eller som et barn i ekspertgruppa selv sa det: «De kunne snakke til meg på en måte som jeg kunne forstå! En gang må jo være den første. Kunne være litt greit å vite hva som skjer.»

Barn skal slippe å høre diagnostiske forklaringer på sine egne tanker, opplevelser eller handlinger

I tillegg til formelle rammer begrenses vi av den faglige kulturen vi er en del av. For mange er dette en diagnostisk kultur. Men det er også et faglig og personlig ansvar å se etter muligheter innenfor disse rammene og begrensningene. Barn ber ofte om å bli hørt, forstått og tatt på alvor. Som fagperson må man derfor løfte blikket ut over den diagnostiske kulturen for å kunne bidra til en bredere forståelse av barnets fortelling. Jobben som man er utdannet til, skal fortsatt gjøres, men i tillegg bør man bli flinkere til å spørre seg om det er noe *mer* i denne saken enn det som passer inn i et spørreskjema. Diagnoser og kategorier er som regel viktige for å komme videre med riktig hjelp. Samtidig skaper den diagnostiske tilnærmingen til barnet en forståelsesramme som kan være svært begrensende.

En diagnose endrer vår forståelse, som igjen endrer våre handlinger og vår tenkning. Når en diagnose er satt, er det en risiko for at all fremtidig informasjon samles og forstås i lys av diagnosen. En gutt med spesifikke språkvansker belyser det på denne måten: «Når jeg blir plaget av voksne eller elever på skolen, får jeg beskjed om at jeg har misforstått.»

Dersom man som profesjonell ikke jobber aktivt med disse problemstillingene blant dem som jobber med barnet i det daglige, står man i fare for bare å se diagnosen, og dermed bidra til at barnets identitetsutvikling foregår innenfor de kategorielle rammene som er satt. Men barnets egen fortelling og egne meninger vil gi behandleren informasjon som er avgjørende for å kunne se helheten i barnets egen opplevelse av virkeligheten. Barns situasjon og opplevelser slik de selv beskriver dem, kan ikke forstås innenfor én kategoriell ramme.

Tid er et knapt gode, og profesjonelle rammer setter grenser for behandlerens handlefrihet. Fagpersoner kan likevel ta selvstendige valg. Man kan velge å bruke mer tid på barnets egen fortelling,

¹ Sitatene er hentet fra heftet Sykehuseksperterne, Barneombudet, 2011.

og vektlegge den i møte med andre profesjonelle voksne og i det man skriver. Med sin faglighet har man mulighet til å påvirke systemene innenfra, slik at barnets meninger blir mer sentrale i forståelsen andre har av barnet. Barn med ulike vansker eller diagnoser har behov for å bli sett, hørt og forstått som et *barn*, ikke bare som en diagnose.

Hvis en utredning skal ha betydning for barnet selv, må det kjenne igjen sin egen stemme i den formidlingen som skjer mellom profesjonelle voksne. Barn skal slippe å høre diagnostiske forklaringer på sine egne tanker, opplevelser eller handlinger. Slikt kan være krenkende og gjøre barnet sykere snarere enn friskere. Hver fagperson som møter et barn i sitt arbeid, bør ta et personlig ansvar for at barnets stemme blir en sentral del av omsorgen og behandlingen barnet får. Det gagnar ikke barna våre hvis vi alle skylder på våre begrensninger innenfor de ulike institusjonene, og dermed indirekte legger ansvar over på andre.

Å høre barnets stemme innebærer også å gi barnet rett til medvirkning og innflytelse når hjelpetiltak skal utformes. Bare gjennom en slik aktiv medvirkning kan vi bidra til at barn får økt velstand i et velstandssamfunn.